
Ljiljana MILOJKOVIĆ

MAMIN BRAK SA SRBINOM SPASIO MAJKU I MENE

Liljana Milojković rođena je 12. juna 1942. u Nišu, od roditelja Renate Goldštajn i Branimira Milojkovića. U Nišu je završila srednju muzičku školu, a dve godine akademije u Beogradu. U penziji je od 1997. godine.

U Drugom svetskom ratu izgubila je sedam članova porodice Goldštajn.

Iz braka sa Dragorom Nikolićem ima dva sina, Dejana i Zorana. Ima unuka Petra.

O porodici moje majke znam samo iz priča. Moja baba Margareta upoznala se sa dedom Moricom Goldštajnom kada je za vreme Prvog svetskog rata služio vojsku na Suecu. Prvo njihovo dete rođeno je 1914. godine u Dedeagaču, na granici Turske i Grčke. Oni su odatle krenuli prema Srbiji, ne znam kada su stigli ovamo.

Dedin brat Salvador takođe je živio u Nišu i ja ne znam da li su oni zajedno došli. U Nišu su držali gvoždarsku radnju. To je bila i trgovina radio-aparatima i jedina trgovina u Nišu koja je bila ozvaničena za uvoz-izvoz. Sem moćne trgovine, deda je bio i osnivač i direktor Francusko-srpske banke u Nišu, imao je i počasnu titulu belgijskog konzula, bio je nosilac Ordena Svetog Save i govorio je pet jezika. Tu su se rodile moja majka Renata, 1917. godine, i njena sestra Korina, 1920. godine. Po kazivanju moje tetke, deda je išao u Beograd po maces, jednom godišnje. Deda je umro 1931, a baka Margareta 1935. godine.

Majka je ostala bez roditelja kada je imala osamnaest godina. Radnju su preuzeli Vilhelm, mamin brat, i Žak Goldštajn, Salvadorov sin. Po dolasku Nemaca, radnja je prvo bila oduzeta, a zatim konfiskovana u korist Trećeg Rajha.

Mama je bila završila trgovačku školu i radila je u Francusko-srpskoj banci. Radila je sve do rata, dok banci nije stigla naredba, od strane Nemaca, da prijavi sve zaposlene Jevreje. Direktor banke, koji je bio prijatelj porodice, odmah je mamu poslao kući i izbrisao je iz popisa zaposlenih. Mami su posle rata priznate te četiri godine za radni staž.

Tata i mama su se poznavali još iz sportskog društva „Soko“, u kojem je, očigledno, među njima uspostavljena bliskost i mladalačke simpatije. Brak su sklopili 1941. godine. Mislim da je tim brakom, uz međusobne simpatije, tata hteo da zaštiti mamu kao Jevrejku od nevolja koje su se naslućivale. Venčanje je obavljeno u pravoslavnoj crkvi i mama je postala Marija Milojković. Ja sam se rodila sledeće godine. I mislim da sam bila zaštićena od rasnih zakona, kao član porodice Milojković.

Očeva majka bila je protiv tog braka i mama je morala da se prilagodi životu u zajednici. Ja nikad nisam kod mame pronašla ni jedan lični dokument na njeno ime i prezime – Renata Goldštajn, sem, kasnije, svedočanstvo iz srednje škole za školsku godinu 1935/36.

Deda, očev otac, bio je liberalnih shvatanja. Mamin brat Vilhelm, sa ženom i sinom Stanislavom, rođenim 1939. u Nišu, stradao je na Bubnju 17. februara 1942, a žena i drugi sin streljani su na Banjici 13. marta 1943. godine. Mamina strina Julija Goldštajn, Salvadorova žena, stradala je u februaru 1942. na Sajmištu u Beogradu, u kamionu nazvanom dušegupka, u kojem su zatočnici umoreni otrovnim gasom. Njeni sinovi, Žak, Emil i Ernest stradali su 17. februara 1942. na Bubnju, pošto su prethodno bili u logoru „Crveni krst“ u Nišu. Oni su u početku, do 12. februara 1942. godine, posle rada u logoru, puštani kućama, a onda su zadržani stalno u logoru, da bi bili streljani 17. februara.

Sećam se da je moja majka bila vrlo ćutljiva i zatvorena osoba, od nje gotovo ništa nisam saznala o najbližima koji su stradali. Sve što znam čula sam od tetke koja je i danas živa i stanuje na Novom Beogradu. Mama mi je jedino kasnije ispričala da je odlazila do ugla ulice u kojoj su njeni stanovali. Oni bi izlazili ispred kuće i tako su se viđali, pasivno. U tim kratkim susretima nisu pričali, samo su se gledali, jer nisu smeli da kontaktiraju. Postojala je opasnost da mamu neko denuncira.

A tamo gde smo mi stanovali susedi su bili vrlo diskretni i prijateljski raspoloženi.

Mamina mlađa sestra, Korina, udala se za katolika i otišla u Beograd. Nju je neko od komšija prijavio i ona je trebalo da se javi u nemačku komandu. Bila je u poznoj trudnoći. Naišla je na nekog, nešto čovečnijeg Nemca, koji je prihvatio njen venčani list iz crkve i pustio je kući.

Mislím da je rani gubitak roditelja i kasnije ostatka familije veoma i bolno uticao na mamu. Ostalo mi je u sećanju da je bila veoma setna, stroga i zahtevna. Usmeravala nas je, i mene i moju sestru Nataliju, koja je rođena 1946. godine, na umetnost i sport. Proživela sam celi rat u Nišu, ali sam bila tako mala da se tih ratnih godina ne sećam.